Hod I. Nr. 13

CHRYSCIJANSKAJA DUMKA

PAŠTOWAJĄ SKRYNKĄ.

J. P. u N.: Spaŭniajučy Wašu prośbu, probnyja numary „Chr. D." Wam pasyłajem. Čytajcie sami, zaachwočwajcie inšych, prysyłajcie padpisku.

B. P.: Wašy wieršy atrymali. Słabieńkija jany. Badaj što da druku nie padojduć. Prabujcie sił swaich bolš!

I. B.: Drukujem. Nie zabywajcie ab nas.

D. A.: Waš artykuł nadrukujem u numary nastupnym.

Praf. Dr. J. T.: Jak bačycie, pracu Wašu drukujem. Spadziajomsia, što i dalej ab nas Wy nie zabudzieciesia.

J. Ł. u T.: Duža my ciešymsia, što Wy ŭpadabali „Chr. D.," jakuju Wam i pasyłajem akuratna. Ale my jšče bolš ciešylisia-b i byli-b Wam udziačny, kab Wy pašyrali našu časopiś siarod swaich znajomych, prysyłali adrasy nowych padpiščykaŭ, a tak-ža pomnili-b i ab padpiscy. Dumajem, što hetak i zrobicie.

Ks. Z. Š.: 8 zł. atrymali, dziakujem. Chr. D." pasyłajem pawodle prysłanaha Wami adrasu. Ci akuratna atrymliwajecie?

Ks. M. W.: Za 4 zał. dziakujem; hazetu pasyłajem. Ab inšych sprawach napišam Wam u liście.

Br. Hr.: Za 5 zał. dziakujem, hazetu pawodle padadzienaha Wami adrasu pasyłajem akuratna.

Ks. W. T.: 8 zał. atrymali, dziakujem, pasyłajem akuratna.

Ks. A. L.: Duža nas ciešyć, što Wy ab nas nie zabywajeciesia. Za 10 zał. dziakujem

Ks. W. T.: Prośbu spoŭnili, za 5 zał. dziakujem.

Z.: 7 zał. atrymali. Padziaka.

Ant. J. u K.: „Chr. D." pasyłajem Wam na probu. Kali padabajecca, dyk nie zabudźcie ab padpiscy.

Z pryčyny niedachwatu hrašoŭ na naša wydawiectwa, „Chr. D." u miesiacy lipni i žniŭni wyjdzie tolki raz u miesiac.

Duža prosim našych daŭžnikoŭ, a tak-ža i pryjacielaŭ prysłać nam naležnaść, abo dapamohu, kab my, pačynajučy z m. wieraśnia, mahli prystupić da akuratnaha wydawańnia našaj časopisi:

Redakcyja.

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA BIEŁARUSKAJĄ KATALICKAJA ČASOPIŚ WYCHODZIĆ RAZ U DWA TYDNI.

Padpisnaja cana z pierasyłkaj:

na hod	8 zał.
na paŭhoda	4 „
na 3 mies.	2 „
na 1 „	80 hr.

ABWIESTKI źmiaščajucca tolki na WOKŁADCY.

Kaštujuć:

Całaja staronka	80 zał.
1/2 „	40 „
1/4 „	20 „
1/8 „	10 „

ASOBNY NUMAR KAŠTUJE 30 hr.

Adras redakcyi i administracyi:

WILNIA, Zawuł. św. Mikałaja Nr. 8, kw. 3 (Wilno, zauł. św. Mikołaja 8 — 3).

Redaktar pryjmaje ad 9 — 12 i ad 5 — 6.

PIERASYŁKA APŁAČANA RYČAŁTAM.

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIŚ.

Wychodzić raz u dwa tydni.

Hod I.	WILNIA, 12 LIPNIA, 1928 h.	Nr. 13.

„Nowyja światyja."

(Z listu z Čechasławaččyny.)

„... Siomy hod užo, jak nia bačyŭ ja rodnych biełaruskich paletak. Spačatku sumawałasia, a paśla... ŭsie ŭspaminy zaciralisia: son nia son. Ale i nia jawa. Tolki niadaŭna maje ŭspaminy ab Baćkaŭščynie ŭznoŭ aświežylisia: J. Š. mnie apisaŭ swaju padarož pa Ś-nie. Najcikawiejšym dla mianie pry hetym, zrazumieła, było apisańnie jahonaha haściawańnia ŭ majej maci. Biednaja i dobraja maci! Nie paznała nowaprybyŭšaha i dumała, što heta wiarnuŭsia ja. Niama ŭ hetym ničoha dziŭnaha. Siem hadoŭ—heta nie aby jakaja troška.

Ale zdaryŭsia pry hetym wypadak warty šyrejšaj uwahi. Spami-ž najpieršych pytańniaŭ, jakimi kožnaja maci zwyčajna zasypaje ab swaim dziciaci, było pytańnie i heta: „jakich heta jon (znača ja) wydumliwaje nowych światych?" Dumała pry hetym ab światych bratoch Kiryle i Miafodzie.

Nia wiedaju dahetul, skul mahła maci dawiedacca, što ja hetych światych „wydumliwaju," bo ja jej ab hetym nikoli ani paŭsłowam nia ŭspomniŭ. Ale nia ŭ hetym reč.

Nowyja światyja.. Kolki biełaruskich katalickich matak i jak doŭha jšče buduć rachawać światych Kiryła i Miafoda „nowymi światymi"?.. Ale na hetym nie kaniec: dobra, što jšče pryznajuć choć nowymi, ale ŭsiož światymi i katalickimi. Bo dahetulešnija pahlady kirawalisia ŭ nas časta da taho, kab nazwanych światych, sapraŭdnych patronaŭ chryścijanskaje relihijnaje jednaści, pradstawić u światle kali nie hatowaj procikatalickaj harezii, to napeŭna, jak niejkich katalictwu warožych buntaroŭ. Na ščaście Narod naš pačynaje sprawu razumieć, jak treba.

Prykładam hetaha jość uznoŭ-ža maja maci, katoraja, dawiedaŭšysia ab „wydumoŭwańni" mnoj „nowych światych", dumała spačatku, što ja kali ŭžo nia staŭsia prawasłaŭnym, to chiba im stanusia. I adnak-ža paśla sama pierakanałasia, što niama najmienšaj patreby, kab nazwanych światych „wydumywać" i światkawać i adnačasna być katalikom Adno druhomu nia to što nie pieraškadžaje, ale naadwarot, až dziŭna dapaŭniaje.

Hetki wypadak sama-paznawańnia praŭdy budzie jšče chiba doŭha adzinočnym. Sumna. Sumna tym-bolš, što tak dzieicca ŭ časy, kali hetulki haworycca ab relihijnaj zhodzie i jednaści pamiž katalikami i prawasłaŭnymi, tej jednaści, jakaja narod naš złučyła-b u adno niedzialima całaje. Dziela ŭsiaho hetaha treba abiedźwium staronam, jak katalikom, tak prawasłaŭnym, ahulnych asnowaŭ, u jakich-by mahli ćwiorda zakaranicca, apiercisia. A takoj asnowaj moža być jakraz supolnaje pryznawańnie i światkawańnie patronaŭ Uschodu i Zachodu, św. bratoŭ Kiryła i Miafoda.

Dzień 7-ha lipnia, dzień paświačany pamiatcy św. K. i M. Nia wiedaju, jak jaho światkawali na Biełarusi. Ale tut zahranicaj niama niwodnaje amal katalickaje parachwii, hdzie b nia było parachwijalnaha addziełu Apostolatu św. Kiryła i Miafoda, majučaha sabie za metu złučeńnie Cerkwy z Kaściołam. Niama niwodnaj ambony, z katoraj-by narod u hety dzień nie abznajomliwaŭsia z žyćciom, zadańniami, pracaj i testamentam św. K. i M...

Dyk pišy mnie, darahońki, što Ty ab hetym dumaješ, što dumajuć i robiać u hetym kirunku inšyja?..

Zdaroŭ budź!

Twoj N.

Praha, 7.VII.28.

APOLOHIETYKA Ŭ ADNOSINACH DZIARŽAWY RYMSKAJ DA CHRYŚCIJANSTWA.

III.

Politeizm pahanski nie adnolkawa žakaraniaŭsia i raźwiwaŭsia ŭ hramadzianstwie rymskim. Sfery wyšejšyja arystakratyčnyja byli relihijnymi mo' bolš tolki farmalna, tradycyjna, tady jak nižejšyja trymalisia swajej relihii ślepa-fanatyčna. I tut i tam nia było ažyŭleńnia dušy, a panawała niejkaja niawola suchoha, biazdušnaha farmalizmu. Naturalnaje pačućcio relihijnaje, praŭda, było i tlełasia ŭ narodzie, ale ŭ ramkach politeizmu nie mahło raźwicca. Hetym adčaści tłumačycca, čamu relihija rymskaja nia znała swajho prozelityzmu, heta znača,—čamu nie rabiła nijakaj prapahandy swajho kultu miž inšymi narodami. Bo jak-ža mahło być inakš, kali jana nia mieła ŭ sabie žywoj idei, kali ŭ joj samoj žyćcia nie chapała? Jana ciešyłasia tolki prawam swajho ŭładańnia i na hetym kančałasia ŭsio. Zhetul źjaŭlajecca zrazumiełym, čamu pry spatkańni z chryścijanstwam relihija dziaržaŭnaja jnakš adkazać nie mahła, jak tolki adnej siłaj fizyčnaj—ahniom i miačom. Tady, jak chrystyjanizm išoŭ idejna napierad, išoŭ z mahutnaj siłaj ducha, relihii pahanskaj nia było čym baranić strupiašełaj swajej formy, jak tolki adnym praśledam krywawym. Sfery bolš arystakratyčnyja jšli praciŭ chryścijanstwa ŭ imia tradycyi, formalizmu dziaržaŭnaha, sfery nižejšyja wyjaŭlali swaju woražaść u nastrojach fanatyčnych, padtrymliwanych usiakimi niedarečnaściami fantastyčnymi i zwyčajnaj psychikaj ciomnych mas narodnych. Ale ŭžo z samych pazycyjaŭ henaha wialikaha frontu i sposabaŭ zmahańnia lohka pradbačyć, wyskazać napierad možna, za kim budzie pieramoha. Tut chrystyjanizm musiŭ uziać wierch, chacia, praŭda, canoju krywi mnohich i mnohich swaich mučanikaŭ.

Jak ni ciažkija byli abstawiny razwoju chryścijanstwa, jano adnak adkazacca ad prawoŭ swajho istnawańnia nie mahło. Woś čamu nowaja relihija robicca niečym tajomnym, ukrytym, konspiracyjnym u dziaržawie rymskaj. Razumiejecca, što heta zawastraje jašče bolš siłu praśledu, bo tut dyk užo ŭwažajecca wyrazny, niaŭstupny bunt praciŭ dziaržawy. I dziaržawa, čujučy ŭ sabie heny niazhodny z jaje žyćciom element, šukała sposabaŭ i nie razbirałasia ŭ ich, kab tolki dakanać u arhanizmie swaim hramadzkim patrebnaj operacyi i adkinuć ad siabie nowaje narastajučaje žyćcio chryścijanskaje. Kompromisu nia było nijakaha, sprawa była pastaŭlena na žyćcio i śmierć. Wiedama, što hetkaja, jak kažam, operacyja wymahała adpawiednaha śledztwa; toje jznoŭ śledz- [illegible] naśla sam balučy praces operacyjny [illegible] świedamaści z boku ŭradu i hrama- [illegible] rymskaha, što arhanizm ichni dziar- [illegible] nowuju relihiju nienarmalna asłablajecca, što paśledki hetakaha asłableńnia mohuć być jamu niebiaśpiečnymi, što treba kaniečna šukać sposabaŭ azdaraŭleńnia. Nia ŭsiudy ŭ roŭnaj miery była taja świedamaść adčuta, a zhetul niaroŭna wialisia i śledztwy i złučanyja z imi praśledy. Hetak zusim, jak kali my zmahajemsia z chwarobaj našaha fizyčnaha arhanizmu, užo-ž wiedajem, što jana ŭ nas jość i lekujemsia, rupimsia, kab jaje niejak pazbycca, a ŭsiož-taki nie zwažajučy na heta dachodzie časta da taho, što z jeju ŭžo my jak-by zžywajemsia, byccam jaje nia čujem, ciarpimo spakojna, chiba što pačnie nam iznoŭ macniej dakučać, abo chto praktyčny zwiernie ŭwahu našuju na niebiaspieku tej chwaroby, tady tolki budzicca ŭ nas bolš jaŭnaja świedamaść, tady zjaŭlajecca achwota pryhledzicca bližej swajmu zdaroŭju i šukać praktyčnych sposabaŭ zmahańnia sa złom. Ot-ža nia ŭsiudy trywaŭ biazupynna i praśled chryścijanstwa. Bywała, što celymi dziesiatkami hadoŭ ciešyłasia jano žyćciom zusim spakojnym, až pokul niechta tej rany jznoŭ nie adkryŭ, nia wyklikaŭ žywoha bolu ŭ arhanizmie dziaržaŭnym. Tady ŭrad rymski, idučy pa linii konsekwentnaj swaich metaŭ dziaržaŭ-

---

Prof. Dr. J. Tarasewič.

ZŁO I LAKARSTWA NA JAHO.

(Praciah, hl. Nr 12 „Chr. D.")

Najhoršym dla rodu ludzkoha naśledkam upadku čaławieka ŭ hrech pierwarodny była strata jahonaha prawa da nieba. Pierakanaješsia ab henaj praŭdzie, kali zastanowišsia krychu nad wializarnaściaj swaje dušy.

Duša čaławieka — heta mahutny duch, abraz Trojcy światoj. Duša čaławieka — heta istota, dziela jakoj i ziamla, i ŭsie rečy, i istoty na ziamli, i sonca, i jasnyja zorki byli stworany. Duša čaławieka — heta istota, dziela jakoj jaho ŭłasnaje cieła jość i strojnaje j pryhožaje, dalikatnaje j abdarawanaje cudoŭnymi pačućciami, pry pomačy jakich jon moža zdabyć sabie ŭsie cnoty, tak-ža piśmienstwa, filozofiju, bohawiednaść, usie inšyja nawuki, malarstwa, muzyku j ŭsie inšyja mastactwy. Duša čaławieka — heta istota niaŭmirajučaja, zdolnaja paznać i zdabyć sabie samuju Praŭdu, pieranieścisia z usimi swaimi daskanalnaściami ŭ krainu wiečnaha žyćcia, wiečnaje daskanalnaści, wiečnaha ščaścia.

Karotka kažučy, uwieś świet z usiej swajej pryhožaściaj jość dziela dušy, a duša z usimi swaimi jakaściami dziela Boha, dziela wiečnaha žyćcia.

Pa ŭpadku ŭ hrech, darohi dla čaławieka da adzinaha Boha ŭ troch asobach Boskich nia było. Pierwarodny hrech źniščyŭ jaje: začyniŭ pierad im bramy nieba. Dyk i da wiečnaha ščaścia ściežki, sposabu taksama nia było. Dyk dasiahnuć tuju metu, dziela jakoj stworany byŭ čaławiek, nia było jamu mahčyma.

A mo' chto skaža: ciž čaławiek uładajučy rozumam i wolnaj wolaj nia moh zdabycca na jakikolečy sposab ratunku? Ciž jon nia

nych, adkazywać, reahawać musiŭ, tasujučy adpawiednyja normy zakonu da warožaha ŭ jaho paniaćciach chryścijanstwa.

Jašče adno. Što inšaje samaja ideja, a što druhoje praktyka, žyćcio pawodle jaje. Šmat dzie jakich teoryjaŭ urad naahuł cierpić, toleruje, teoryjaŭ skažam sacyjalnych (až da skrajnaha kamunizmu), palityčnych (aŭtanomii, a nawat poŭnaj niezaležnaści narodnaj hetak zwanych mienšaściaŭ), ale zusim inakš adnosicca jon da praktyki, da realizacyi, da zdziejśnieńnia tych idealaŭ. Hetak i ŭ sprawie chryścijanstwa. Pytajucca historyki, ci Rymlanie praśledawali dziela samaj nazowy chryścijanina, dziela samaj idei, ci dziela praktyki chryścijanskaj, niazhodnaj z žyćciom, z zakonam dziaržaŭnym? Usialak dumajuć, adnak nam zdajecca apirajučysia na niekatorych edyktach imperataraŭ, jak i naahuł na pačućci sprawiadliwaści zakonu ŭ narodzie rymskim, što dziaržaŭnyja rehularnyja praśledy byli zaŭsiody aformlenyja sudowym śledztwam. Žadalisia zaŭsiody niejkija fakty, katoryja służyli-b dokazam procidziaržaŭnaj akcyi padsudnaha chryścijanina. Kali aryštawanyja nia mieli za saboj ničoha, nijakaha wyraznaha prastupku, tady ich pry śledztwie wymušali wyjawić čynam swaju lojalnaść, ci naadwarot procidziaržaŭnaść. Najčaściej dziela pierakanańnia prykazwali chryścijanam złažyć achwiaru, chacia-by ŭ formie žmieńki kadzidła kinutaha na ahoń aŭtarny jakohaści pahanskaha bohstwa. Chryścijanin, kali supraciŭlaŭsia, zniewažaŭ dziaržaŭnuju relihiju i hetym-ža padpadaŭ pad siłu zakonu.

Dziaržawa rymskaja, jak ab joj kaliś Daniel prarok pradskazywaŭ, heta imperium siły. Siłaj mieryłasia tut usio, jana była normaj pawahi, aŭtorytetu. A jeśli-ža ciapier zważym, što ŭsio ŭ dziaržawie kancentrawałasia kala asoby cezara, dyk ničoha dziŭnoha, što ŭzros jon u wačoch narodu až da tytuła „boskaha." Razumiejecca, što tutaka chryścijanie pryznać hetakaha kultu božaha asobie cezara nie mahli, a zatym, jak časta ŭ praktycy žyćciowaj da tych pahanskich wymohaŭ nie prytarnawalisia, byli sudžany i ciažka karany.

Praśledaŭ aficyjalnych usich ličać dziesiać. Lik heny biarecca pawodle imperataraŭ, katoryja abo sami wydawali edykty, abo specyjalna paćwiardžali daŭniejšyja. Na I-je stalećcie prypadajuć 2 praśledy (Neron, Domicyjan), na II-je — takža 2 (Trojan i Marak Aŭreli), na III-je — až 5 praśledaŭ (Septimy Severy, Maximijan, Waleryjan, Decy i Aŭrelijan), na pačatak IV-ha stalećcia — adzin (Dyoklecyjan). Byli praśledy i za inšych imperataraŭ, ale najbolš woś za hetych. Najjarčej kidajecca tut u wočy III-je stalećcie. Čamu, spytajemsia, najčaściej zjaŭlalisia praśledy ŭ hetym stalećci? Tut treba adznačyć, što jość roznyja pryčyny, dziela katorych metoda praśledu rymskaha była nieadnalkowaj miery ŭ praciahu historyi. Heta zaleža ad formy warožych zakidaŭ, heta zaleža ad nastrojaŭ świetu pahanskaha, ale adnačasna, a mo' nawat i pieradusim, ad samoha razwoju chryścijanstwa. Bo chacia ŭ začatku swaim chryścijanstwa zaraz-ža ŭ I stalećci jość užo tym, čym jamu treba być, adnak wonkawaja jaho zarhanizowanaść išla z časam ewolucyjna, pastupowa napierad. Inakš pradstaŭlałasia jana ŭ III stalećci, čym u dwuch papiarednich. Užo tut chryścijanstwa wystupaje ŭ wačoch pahanstwa nia tolki, jak ideja, ale wykazywajecca što raz bolš wydatniej, jak zarhanizawanaje tawarystwa, jak *Kaściol*. *Z žyćciowaj idejaj* naahuł zmahacca ciažka, ale tym bolš jašče, kali ideja henaja ažyŭlaje ŭžo niejki arhanizm hramadzki. Woś čamu dziaržawa rymskaja, pačuŭšy tuju siłu arhaničnuju chryścijanstwa, napiała zdajecca ŭsiu swaju enerhiju, kab wyhasić, zadušyć uwieś impuls žyćciowy da apošniaj iskry ŭ arhanizmie chryścijanskim. Front zmahańnia razrastajecca, praśled pryjmaje razhon šyrejšy, straty ŭ ludziach i rečach kaścielnych wialikija. Istnawać na pawierchni jaŭna było prosta niemahčyma i Kaściol zyjchodzie ŭ padziemnyja, jak kažuć, katakumby.

---

moh prynamsi pieraprasić Boha za swaje hrachi! Nie, nijakaha ratunku nia było dla jaho! Jon moh malicca da Boha, prosiačy ŭ Jaho prabačeńnia i sapraŭdy maliŭ u praciahu doŭhich wiakoŭ Staroha Testamentu, biaz skutku adnak: bramaŭ da nieba sabie nie adčyniŭ.

Pasłuchaj, bracie, skažam tabie, čamu čałatwiek ničoha nia zdoleŭ u sprawie swajho ŭwachodu da nieba.

Kali ty biez daj pryčyny ŭdaryš swaju raŭniu, dyk ty winawat, ty hrešyš procìŭ miłaści swajho bližniaha. A kali ty ŭdaryš staršuju asobu, dyk ty bolej winawat, bo zamiest abražać, ty pawinien uważać jaje. A kaliž, barani Boža, ty padniasieš ruku na swaju matku, dyk ty strašenna hrešyš. Matka twaja — heta taja, što puściła ciabie na świet Boży, hadawała ciabie j ścierahła, jak zrenku swajho woka, ad usiakaha niaščaścia, ad usiakaj biady. A skolkiž jana nočaŭ nie daspała, a mo j saŭsim wokam nie złažyła, kali ty płakaŭ, byŭ nie zdaroŭ. Nia raz sama nia jeła, a ciabie nakarmiła. Matka twaja—heta taja, što ciapier nad žyćcio swajo ciabie lubić, choć ty mo' j niadobry, niepasłuchmiany. Dyk woś čamu twaja abraza adnosna jaje jość wializarnym hrecham.

Tawaryš twoj, taja staršaja asoba j twaja matka nie adnaje pawažnaści, adnak jany ludzi, majuć takuju samuju naturu, jak i ty. Dyk ty možaš adnamu skazać: bratok, Juračka, daruj, bolš tak nia budzie; druhomu: dziadziečka Andrej, daruj, mnie ahidniku, — jak žyŭ budu, bolš tak nie pastuplu, dalbo, nie pastuplu. Kali da hetaha ty jašče dasi im pa dźwie cyharetki, abo pamožaš cepam stuknuć, abo žorna pakrucić, dyk ty jznoŭ budzieš maim najlepšym pryjacielem. Taksama adnosna twajej darahoj matki. Kali ty pacałuješ jaje ŭ ruku staŭšy na kaleni j skažaš joj: mamačka, darahieńkaja mamačka, niaščaście mianie spatkała,

Dziela dapaŭnieńnia charakterystyki świetu pahanskaha i jahonych adnosin da chryścijanstwa ahlaniemsia raz jašče na asoby imperataraŭ rymskich. Niaŭžo-ž — pytajemsia — byli jany zaŭsiody z pierakanańnia worahi chryścijanstwa, niaŭžo-ž jany wieryli ŭ pomstu swaich bahoŭ za fakt istnawańnia ŭ ichniaj imperyi nowaj relihii monoteistyčnaj? Historyja nam kaža, što niekatoryja imperatary na chryścijanstwa hladzieli dawoli spakojna, roŭnadušna; im asabista roŭnaważna było, ci jość taja ci inšaja relihija, mahčymaja nawat reč, što ŭ najbližejšaj swajej sfery prydwornaj ci siamiejnaj tolerawali chryścijanstwa. Ale heta byli nastroi asabistyja, tady jak prawa, zakon niaŭchilna stajali ŭ swajej sile i pierad imi musiŭ być zaŭsiody konsekwentnym sam imperatar. Zrobleny danos stawiŭ imperatara pierad faktam, na katory treba było reahawać zakonna: išło śledztwa, za im sud i kara. Ciapier, što da ichniaj wiery ŭ politeizm, to mo' krychu i było tam pierakanańnia, ci lepš skazaŭšy sentymentu relihijnaha, ale peŭna-ž nie nastolki, kab dziela jaho hałoŭna wyklikać i wiaści masowy praśled krywawy. Tut iznoŭ waročajemsia da taho, ab čym kaliści ŭžo my hawaryli, da tradycyi. da ahulnych nastrojaŭ u narodzie i dziaržawie. Pa linii hetakich nastrojaŭ imperatar zwyčajna jšći musić, kali choča ŭtrymać swajo wysokaje stanowišča. Tolki zapraŭdy silnaja indywidualnaść, wialikija asabistyja zdolnaści rozumu i woli, mohuć časam nie rachawacca z ahulnym nastrojem narodu i prawodzić swaje plany ŭ žyćcio hramadzkaje. Ale heta zdarajecca ŭ historyi dawoli redka; bo čym jość i čaho warta siła asabistaja, indywidualnaja ŭsialakich imperataraŭ, najlepš widzim pry roznych rewalucyjach, pierawarotach. Buduči ŭ mechanizmie dziaržaŭnym hałoŭnaj spružynaj, imperatar aficyjalna musiŭ być za tym, kab nowaja relihija istnawać pierastała. Zabarona aficyjalnaja — zrazumiełaja reč — pry niaŭstupnaści chryścijanskaj užo wyklikać musiła ŭ imperataraŭ, jakija-by jany nia byli, wostruju zaŭziataść, katoraja mahčyma zaciamniła nie adno zdarowaje paniaćcie, ni adno pačućcio sprawiadliwaje ŭ dušach ichnich.

Ks. D-r J. R.

Światyja Kirył i Miafod.

(7-ha lipnia)

Kirył i Miafod, rodnyja braty, radzilisia ŭ Tessalonice, u Hrecyi, na pačatku 9-ha wieku. Dziela nawuk pryjechali ŭ Konstantynopal. Wučylisia wielmi dobra, asabliwa Kirył, tak što jaho prazywali filozafam. Miafod ustupiŭ u klaštar, a Kirył byŭ pasłany nawučać i chryścić pahanski narod Chazaraŭ, katoryja žyli tahdy ŭ ciapierašniaj paŭdzionnaj Rasiei. Prabywajuči tam praz daŭžejšy čas, Kirył mieŭ ščaście ŭ nawučańni i paciahnuŭ da światoj wiery mnoha pahanaŭ. Urešcie wiarnuŭsia ŭ Hrecyju i pastupiŭ u toj samy klaštar, hdzie prabywaŭ jahony brat Miafod. Kirył chacieŭ u supakoju, niawiedamy świetu, pakorna słužyć i malicca Bohu. Adnak Boh sudziŭ inakš: sława ab chazarskim apostale — Kiryle — razyšłasia ŭsiudy. I woś u 862 hodzie Raścisłaŭ, kniaź Morawii, prasiŭ u hreckaha cara misijanaraŭ dla swajho kraju. Na hetuju misiju byli praznačany Kirył i Miafod. Pryniatyja byli jany ŭ Morawii z wialikaj radaściaj i ŭ skorym časie pryharnuli ludziej da praŭdziwaj wiery. Wielmi pamocnym da nawučańnia wiery było toje, što Kirył i Miafod stali ŭžywać u nawuce rodnaj mowy; dy mała taho, ale Kirył abdumaŭ dla sławian alfabet — z litaraŭ hreckich, krychu łacinskich, žydoŭskich i nowych prydumanych ułažyŭ nowyja sławianskija litary. Zara pierałažyli Pišmo Światoje na sławianskuju mowu, a tak-ža i nabaženstwa. Stali adpraŭlać-słužyć liturhiju pa sławiansku. Dziela hetaha światyja braty Kirył i Miafod ličacca zakładčykami sławianskaha piśmienstwa, a hety alfabet nazywajecca kirylicaj. Askaržany niamieckim ducha-

---

wializarnaje niaščaście, — ja ciabie strašenna skryŭdziŭ! Pryrakaju tabie ŭ prysutnaści światoha Kryža, što bolš tak nia budzie. Dyk daruj mnie, mamačka! Budu zaŭsiody dobrym dla ciabie!—Twaja maci z poŭnymi śłozaŭ wačyma ad usiej dušy daruje tabie. Ty stanieššia najlepšym jaje synam!

A ciapier razważma krychu ab Bohu. Što takoje Boh? Heta čysta duchowaja Istota, što nia maje ani pačatku, ani kanca. Dziela hetaha nazywajecca wiečnaj Istotaj. Boh — heta samoistnawańnie. Ja jość, što jość,—adzywajecca Jon da Mojžeša, kali toj spytaŭ Jaho, chto Jon taki. Boh — heta krynica žyćcia, z jakoj wypływaje žyćcio aniołaŭ, žyćcio čaławieka j usich istotaŭ. Dziela hetaha Jon jość stwarycielem nieba j ziamli. Boh — heta krynica daskanalnaściaŭ: mudraści, dobraści, miłaści, sprawiadliwaści. Z taje wiečnaje krynicy biazupynna pływuć naš rozum, našaha serca dabrata, naša miłaść da baćkoŭ, da swajakoŭ, da našaj Baćkaŭščyny Biełarusi, da ŭsich ludziej, naša miłaserdzie da biednych i nieščaśliwych. Z taje krynicy pływie mudraść i dabrata aniołaŭ, usie jakaści, daskanalnaści, daskanalnaści usieńkaha świetu. .

Woś hetaha Boha j śmieŭ čaławiek abrazić. A tady ŭžo choć i moh skazać: Boža, daruj, bolš tak nia budzie, — nia moh adnak pa sprawiadliwaści pieraprasić Jaho. Heta wyjaśnić možna ŭ niekalki słowach.

Boh jość istota nad usimi istotami — istota nieahraničanaja. Dyk i abraza Jaho praz čaławieka była nad usimi abrazami — była abrazaj nieahraničanaj złości. Dyk i wymahała zadawolnieńnia wartaści nieahraničanaj.

A čym-ža jość čaławiek? Nie adnaje natury z Boham, jak, naprykład, z swaim tawaryšam Juračkam, dziadźkam Andrejam, abo z twajoju matkaju. Nie, Boh stwaryciel, a ča-

wienstwam za sławianskaje nabaženstwa, pierad papiežam Mikałajam I-ym, światyja braty jeduć u Rym. Wiazuć z saboj relikwii światoha mučanika papieža Klemensa, katoryja Kirył zabraŭ z Chersonu, jak tam prabywaŭ miž Chazarami. Tahdy ŭžo ŭ Rymie pa śmierci Mikałaja I-ha, byŭ papiežam Adryjan II-i. I woś papiež z duchawienstwam i narodam spatykajuć światyja relikwii ŭračysta. Paśla publična byli pryniaty praz papieža Kirył i Miafod. Na heny zakid, čamu ŭwiali sławianskuju mowu ŭ liturhiju, jany tak jasna wykazali karyść i chwału Božuju z narodnaj mowy, što papiež pachwaliŭ ich i paćwierdziŭ ichnuju nawuku. Sam Papiež paświaciŭ ich abodwych na biskupaŭ. Adnak Bohu spadabałasia zabrać da Siabie pracawitaha apostała Kiryła. Pamior jon u 869 hodzie ŭ Rymie i byŭ pachawany z wialikaj čeściaj u tym hrobie, katory Papiež Adryjan byŭ pryhatawaŭšy sabie. A Miafod wiarnuŭsia ŭ Morawiju i dalej ućwierdžywaŭ narod u światoj wiery. Nie dawolučysia hetaj pracaj, siahaje dalej: abwiaščaje wieru ŭ Pannonii, Baŭharyi, Dalmacyi i Karyntyi i ŭsiudy wučyć pa sławiansku, z wialikaj karyściaj. Iznoŭ askaržany pierad nastupnym Papiežam Janam VIII-ym byŭ pryzwany ŭ Rym. Staŭšy pierad Papiežam lohka ačyściŭsia ad usialakich zakidaŭ i wykazaŭ swaju łučnaść z światym Katalickim Kaściołam. I hety Papiež paćwierdziŭ sławianskuju mowu ŭ nabaženstwie. Waročajecca Miafod u Morawiju i pracuje biez supačyŭku. Zara idzie ŭ Čechiju, tam nawaročywaje kniazia, kniahiniu, ichny dwor i mnoha narodu. Unosić chryścijanskuju wieru ŭ Polšču, a jak niekatoryja pakazywajuć (pierajšoŭšy praz Biełaruś), zachodzić u Rasieju, paśla ŭ Kijeŭ. Adnak-ža waročajecca iznoŭ u swaju Morawiju. Napracawaŭšysia dawoli, pračuŭ hadzinu śmierci. Zaklikaŭ duchawienstwa, wučyŭ i nastaŭlaŭ i ŭ ješcie addaŭ Bohu światuju dušu. Na Morawach pachawany z wialikaj čeściaj.

Światyja Kirył i Miafod nazywajucca sławianskimi Apostałami. Naš biełaruski narod naležyć da sławianskaj siamii. Dyk woś hetyja światyja Braty jość i našymi Patronami. Malimosia da ich časta, kab wyprasili ŭ Boha jednaść — uniju ŭsich Sławian u adnej praŭdziwaj wiery, „Kab było adno stada i adzin Pastyr." Prasimo:

„Boža miłaserny, daj usim Sławianam miłaść i zhodu! Kab prawasłaŭnyja i starawiery pryznali Ajca światoha ŭ Rymie za kiraŭnika Kaścioła i Cerkwy, tak jak światyja Kirył i Miafod pryznali jaho i słuchali. Amen."

Ks. J. H.

PRYPOWIEŚĆ AB SIEJBICIE.

Woś wyjšaŭ raz siejbit u pole i siejaŭ,
I wiecier ziarniaty pa poli raźwiejaŭ.
Pry samaj darozie z ich pali adny
I tut pataptany prachodžym byli,
I płojmami ptuški siudy prylatali
I tyja ziarniaty jany paklawali.
Na kamień chałodny druhija lahli —
Na kamieni chutka jany uzyjšli,
Dla rostu-ž nia mieli wałohi ŭ kamieńni
I tak zasychała i hibła nasieńnie.
A inšyja pali na dzikaj ziamli
I zhłušany polnaj ciarninaj byli.
A inšyja pali na dobraj ralli,
Dzie spožyŭ, wałohu ŭ bahaćci znašli,
Dzie soniejka z nieba ciapło pasyłała,
Dzie świetu j prastoru raślinam chapała.
I chutka ziarniaty tam praraśli
I pyšna u roście jany zaćwili.
I siejbita ćwietam jany wiesialili
I płodam bolš-sotnym jaho abdaryli,
Jak siejbit u poru sabraŭ uradžaj —
A wušy chto maje, toj čuje niachaj.

U. I.

ławiek—Jaho stwareńnie. Woś dziela hetaha j nia moh jon zdabycca na adpawiadajučaje sprawiadliwaści zadawolnieńnie.

Praŭda, Boh moh skazać čaławieku: čaławieča, daruju tabie hrachi, nie wymahaju ad ciabie ničoha — woś nieba — dźwiery tabie tudy adčynieny! Ale-ž ci była-b takoha rodu łaska hanarowaj dla čaławieka? Bož išoŭ-by jon tady da nieba, jak žabrak, nijak nie zasłužyŭšy na jaho — tolki z łaski Božaha miłaserdzia. Ale-ž ci kajaŭsia-b jon tady doŭha za swaje hrachi? Skazaŭ-by sabie: raz tak lohka dastacca da nieba, dyk dziela čaho-ž ścierahčysia treba złych učynkaŭ?

Usiomudry Boh znajšoŭ sposab, znajšoŭ lakarstwa prociŭ zła, pierwarodnaha hrechu j usich inšych hrachoŭ. Sposabam tym, tym mahutnym lakarstwam jość učaławiečańnie Syna Božaha.

Učaławiečańnie Syna Božaha nazywajem lakarstwam prociŭ zła. Heta jość druhaja Najświaciejšaj Trojcy asoba, što stałasia čaławiekam, našym bratam. Heta istota, što maje dźwie natury: naturu Boskuju j naturu ludzkuju. Učaławiečanaje słowa — heta Boh — čaławiek! Dyk i čyny Jaho Božyja j čaławiečyja adnačasna. Jany zdawolnili Boha Ajca niabiesnaha i ludzkaść najdaskanalej.

Boh stwaryŭ čaławieka ŭ stanie łaski światoj, daŭ jamu nieśmiarotnaść nia tolki dušy, ale j cieła, naznačyŭ jaho haspadarom Raju, zrabiŭ jaho ščaśliwym. Usim hetym Boh pakazaŭ čaławieku, jak mudry Jon jość, dobry, sprawiadliwy, mahutny. Čaławieku tolki treba było žyć i sławić Boskija mudraść, dabratu, sprawiadliwaść, mahutnaść. Adnak čaławiek, jak-by žadajučy pierawysić samoha Boha ŭ daskanalnaści, uziaŭ sahrašyŭ — pajšoŭ prociŭ Jaho Boskaj woli. Boh-ža pastanawiŭ pakazać jamu jašče bolšuju swaju dabratu, kab raz na-

Z relihijna-kaścielnaha žyćcia.

RYM.

Katalickaja moładź. Z pryčyny kanca školnaha hodu św. Ajciec pryniaŭ na aŭdyjencyi tawaryctwy katalickaj moładzi, jakim dziakawaŭ za ich stojkaść za katalicki Kaścioł. Św. Ajciec prydaje wialikuju wahu hetym tawarystwam, jakija zajmajuć pieršaje stanowišča ŭ baraćbie z niawiernymi, a ŭsialakija napaści na katalickuju moładź — kazaŭ św. Ajciec — treba ličyć napaściaj na św. Ajca, bo ŭsie znajuć jahonyja adnosiny da moładzi.

Bahasławienstwa katal. presy. J. Em. Kardynał Kakoŭski, budučy ŭ Rymie, źwiarnuŭsia da św. Ajca Piusa XI. z prośbaj ab specyjalnaje bahasławienstwa katalickaj presie ŭ Polščy.

Jaho świataść padniesienym hołasam z nadzwyčajnaj radaściaj skazaŭ: „Bahasłaŭlaju z ščyraha serca ŭsim pradstaŭnikam katalickaj presy i žadaju jak najlepšych wynikaŭ u ich pracy".

Tysiača pratestaŭ. Pierad Siomuchaj św. Ajciec atrymaŭ tysiačnuju pratestacyjnuju depešu ŭ źwiazku z prašledawańniami ŭ Meksycy.

Św. Ajciec siarod dziaciej. Kiraŭnik školy rolnaj pry papieskim instytucie rolnym pradstawiŭ św. Ajcu 100 chłapcoŭ — sirot, jakija ŭ dary dla św. Ajca prynieśli 12 košykaŭ pładoŭ swajej pracy. Ajciec św. prabyŭ z dziaćmi dosyć doŭhi čas, paśla čaho prahawaryŭ da ich i pabahasławiŭ.

Ajciec św. ab značeńni katalickaj presy. Papież pryniaŭ na aŭdyjencyi von Offerena, jaki załažyŭ indyjskuju katalickuju časopiś „Kourjer". Pry hetaj akazii Ajciec św. skazaŭ: „Bahasłaŭlaju kiraŭnikoŭ, supracoŭnikaŭ i padpiščykaŭ wašaj časopisi, a pierawažna tych padpiščykaŭ, katoryja znachodziać nowych. Skažycie katalikom Indyi, što ŭważajem dziejnaść presy katalickaj za duža karysnuju i patrebnuju".

LITWA.

Afiara św. Ajcu. Z pryčyny padpisańnia konkordatu miž Apostalskaj stalicaj i Litwoj, litoŭski ŭrad pierasłaŭ św. Ajcu 15.000 liraŭ. Sekretar kard. Gasparri hetyja hrošy z woli św. Ajca pierasłaŭ na padmohu adnamu najbolš biednamu žanočamu klaštaru z prośbaj, kab zakonnicy hetaha klaštaru ŭ swaich malitwach zaŭsiody pomnili ab litoŭskim narodzie.

FRANCYJA.

Katalickaja moładź. Niadaŭna ŭ najbolš spahanieŭšym pradmieści Paryža (Clichy) adbyłosia sabrańnie katalickich maładych rabotnikaŭ likam 1200 asob. Na hetym sabrańni pastanoŭlena ŭsilić katalickuju pracu siarod tawaryšaŭ na fabrykach. Z hetaha bačym, što tam, dzie mnoha jość zła, pačynaje nadziejna abychodzić i dobraje ziernie.

BELHIJA.

Katalictwa ŭ Belhii wyhladaje hetak: na 7,465,582 (stat. z 1920 h.) žycharoŭ — 7,350,000 katalikoŭ; ksiandzoŭ 6.030; na 1.210 žycharoŭ prypadaje 1 ksiondz. Aprača hetaha znachodziacca ksiandzy ŭ špitalach i na pasadach wučycielskich. Zakony i Kanhrehacyi zakonnyja ŭ Belhii majuć 1,763 damy i 54,511 siabraŭ, z hetaha 9,858 mužčyn i 44,643 kabiet. Wychawańniem zajmajecca 3,549 siabraŭ z zakonaŭ mužčynskich i žanočych. U špitalach pracuje 1.100 zakonnikaŭ i 12,000 zakonnic. Niekatoryja zakonnyja damy paświačajucca specyjalna presie, jak napr. Premonstratenzi ŭ Averbode wydajuć 12 roznych časopisiaŭ u ahulnaj ličbie 450,000 egz. i Daminikany ŭ Leodyum.

---

zaŭsiody dać jamu znać, što jon pawinien słužyć Jamu adnamu j lubić Jaho adnaho. Boh pastanawiŭ dakanać učaławiečańnia Swajho Syna.

Dyk woś učaławiečanaje słowa nieahraničanuju mudraść Božuju pakazujeć nam. Ideja Boha-Čaławieka jość nad usimi idejami, jość ideja idejaŭ. Dyk kab začać jaje, treba jašče mahutniejšaje mudraści, bytcam bolš Boskaju siłaju abdarawanaje. Boh začaŭ jaje. Dyk i pakazaŭ nam, jak mahutna Jahonaja mudraść.

Učaławiečanaje słowa pakazujeć nam niaźmiernuju miłaść, dobraść Boha dziela čaławieka. Pierad upadkam u hrech, čaławiek mieŭ łasku światuju. Łaska świataja — heta jość učastnictwa ŭ natury samoha Boha, u Jahonych Božych daskanalnaściach. Łaska świataja robić čaławieka asabliwaj dziacinaj Trojcy Światoj, bratam aniołaŭ, što piajuć jamu hymny sławy, jak praŭnamu naśledniku wiečnaha žyćcia; čynić jaho miłym, pryhožym u wačach Samoha Boha. Pieršy čaławiek, naš Ajciec Adam, mieŭ asabliwuju łasku ad Boha, na mocy jakoj nawiet cieła jaho mahło być nadta pryhožym i adnačasna niaŭmirajučym. Dyk nam zdajecca, što j dziwa niama, što jon moh Bohu padabacca j što Boh jaho lubiŭ.

Ale woś uziać čaławieka paśla hrechu! Łaski światoj, Božaha światła ŭ jahonaj dušy ŭžo niamašaka. Jon uwieś akružany ciemraj, strašennaj, duchowaj ciemraj. Siarod taje ciemry duchowy čarwiak, bytcam wužaka, heta značyć zhryzoty sumleńnia, upiŭsysia ŭ jaho serca, strašenna mučyć jaho. Siarod taje ciemry kružyć kala jaho hramada nia jasnych, niabiesnych aniołaŭ, ale złych duchoŭ, hatowych schwacić swaju achwiaru j papiercisia z joju ŭ piekła. Kab zasłona wiery światoj padniałasia pierad nami i kab my ŭwidzieli dušu ŭ hrešnym stanie, jak niaźmierna pierapałochalisia-b my! Jak

ŠWAJCARYJA.

Najwialikšaje tawarystwa na świecie. U Šwajcaryi jość najwialikšaje katalickaje tawarystwa, jakoje zajmajecca pašyренniem katalictwa. Tawarystwa maje na 480 miestaŭ bolej jak 50.000 siabroŭ i 600 sekcyjaŭ. Sioleta na hadawym schodzie ŭkładzieny nowy statut, pawodle jakoha Tawarystwa abawiazywajecca: 1) Padtrymliwać i pašyrać katalickuju wieru, katalickaje žyćcio i ścierahčy prawy i swabodu katalickaha Kaścioła. 2) Baranić maralnaść. 3) Pawialičywać miłasernyja pracy. 4) Dbać ab katalickuju školu. 5) Padtrymliwać katalickuju presu. 6) Pamahać duchoŭnikam u ich pastyrskaj pracy, a pieradusim u misyjach i rekolekcyjach. Dobra było-b, kab i na našych ziemlach arhanizawalisia padobnyja tawarystwy.

ITALIJA.

Fašyzm ustupaje katalictwu. Pamiž Watykanam i Musolinim paŭstaŭ wialiki spor u źwiazku z dekretam Musoliniaha ab skasawańni ŭsich nie fašystaŭskich arhanizacyjaŭ (značycca i katalickich) moładzi. Ale ciapier Musolini razasłaŭ da ŭsich prefektaŭ palicyi akulnik, u jakim wyjaśniaje, što dekret jaho tolki datyča arhanizacyjaŭ, majučych wajskowy charaktar. Arhanizacyi moładzi, jakija majuć charaktar relihijny, mohuć i nadalej istnawać i raźwiwacca.

AŬSTRALIJA.

Katalicki kanhres. U Sydney 1930 h. maje adbycca ŭsieświetny eŭcharystyčny Kanhres. Wialikaja Katedra, jakaja budujecca na češć Najśw. Dziewy Maryi, chutka budzie skončana. U wieraśni majuć zakončyć budowu 3 wialikich wiežaŭ. Košty budowy stanowiać da hetaha času 30.000.000 zał. Treciuju častku hetaj sumy dastaŭ sam 80-letni arcybiskup u Sydney, dr. M. Kelly. Aŭstralijskija pratestanty adnosiacca wielmi niaprychilna da kanhresu, nawat niekatoryja tawarystwy damahajucca ad ułady zabarony ałchodu katalikom z Najśw. Sakramentam.

ŁATWIJA.

Katalicki kanhres, jaki niadaŭna adbyŭsia ŭ Ryzie, mieŭ 150 delehataŭ z usiej Łatwii. Meta hetaha kanhresu — sprawy arhanizacyjnyja katalickaj dziejnaści. Aświatleńnie i istotu hetaj arhanizacyi ŭ swaim referacie daŭ prałat Stukiels. Inšyja referaty abhawarywali dziejnaść kaścioła ŭ minuŭščynie, asabliwa hramadzkuju.

HOLANDYJA.

Katalickaja arhanizacyja rabotnikaŭ. U Amsterdamie adbyłasia hadawaja kanferencyja Sajuzu Katal. — rabotnikaŭ Holandyi. Z dakładu pradstaŭnika hetaj arhanizacyi wyjawiłasia, što arhanizacyja wielmi pašyrajecca. U 1927 h. prybyło 6.000 nowych siabroŭ; ciapier sajuz naličwaje 110.000 siabroŭ.

Kasa sajuzu maje ciapier bolej jak adzin miljon dalaraŭ. Metej arhanizacyi jość uzhadawańnie swaich siabraŭ pakatalicku.

ZŁUČ ST. AMERYKI.

Katalickich škoł u Amerycy naličajecca pawodle astatnich wiestak 7.598 pačatkawych z 57.058 wučycielami i 2.187 576 wučniami, 2.270 siarednich škoł z 14.036 wučycielami i 215.055 wučniami, 76 seminaryjaŭ i ŭniwersytetaŭ dla mužčyn z 4.375 wučycielami i 64.372 wučniami, 82 takich-ža zakładaŭ dla kabiet z 1875 wučycielami i 21.485 wučanicami. U paraŭnańni z prošłym hodam lik wučniaŭ pawialičyŭsia na 6.458 wučniaŭ u-wa ŭsich katalickich školach.

Źjezd narodnych katalickich arhanizacyjaŭ maje adbycca miž 24 — 29 žniŭnia siol. h. u stanie Cloud u m. Mimesota, pad pratektaratam miascowaha biskupa. Źjezd hety maje być duža wialiki, bo z usich Złuč. Stanaŭ Ameryki.

---

najchutčej my adchililisia-b ad strašnaha widu, prosiačy Boha dać nam swaju Božuju łasku wytrywać u Jaho miłaści da samaje śmierci.

Pieršy čaławiek straciŭ Božuju łasku, dar Božaje sprawiadliwaści. Z wyšyni sławy j pryhožaści raptam upaŭ u jamu, u mahiłu hrešnaje pošaści j jaje naśledkaŭ.

Boh nie pahardziŭ nami, suproć hrachoŭ našych, suproć našych niedaskanalnaściaŭ. Jon ubraŭsia ŭ naša cieła, uziaŭ na siabie našu ludzkuju naturu, kwołuju naturu, naturu paddanuju ludzkim słabaściam (z wyniatkam hrechu i ciemry, bož Jon pryjšoŭ źniščyć ich), naturu padlehłuju ciarpieńniam i samoj śmierci. Woś dzie pačałasia drama Boha-Čaławieka, što paśla končyłasia na Kalwaryi. Woś dzie pakazaŭ Boh, jak Jon lubić nas i jak dobry dziela nas!

Učaławiečanaje Słowa abwiaščaje nam wializarnaść Božaje Sprawiadliwaści.

Zadača zbaŭleńnia świetu była najtrudniejšaj. Z adnaho boku była hrecham abražanaja Istota samoha Boha. Z druhoha-ž—stajaŭ čaławiek winawajca. Miž tymi krajnaściami znachodziłasia sprawiadliwaść, žadajučaja ad stwareńnia dać swajmu stwarycielu poŭnaje zadawolnieńnie, čaho jano nie mahło zrabić. Božaja sprawiadliwaść rašaje zadaču, trudnuju zadaču. Syn Božy, staŭšysia čaławiekam, swaimi Boha-čaławiečymi dziejnaściami pieraprašaje Boha Ajca naležna. Robić Jon heta jak Boh, dziela čaho jaho dziejnaści majuć nieahraničanuju wartaść; i adnačasna jak čaławiek, jak istota z pasiarod ludzkaści, dziela čaho napraŭlaje pierad Ajcom niabiesnym toje, što ludzkaść kaliś sapsuła, znachodzić dla jaje nowyja łaski, wializarnyja zasłuhi, adčyniaje joj bramy da nieba, bytcam da swaje chaty, tryŭmfuieć nad tyranam, jakomu jana padlehła, tryŭmfuje nad im nia siłaj, ale sprawiadliwaściaj. Dyk wializarnaja, wializarnaja sprawiadliwaść Božaja! (d. b.)

S. S. R. R.

„Relihijnaja niebiaśpieka". Wiedamy kamunist Bucharin, jak pišuć niamieckija časopisi, źwiarnuŭ u adnej z apošnich swaich pramoŭ uwahu na niebiaśpieku, jakaja pahražaje rasiejskamu kamunizmu. Najbolšai „niebiaśpiekaj", pa dumcy Bucharyna—jość relihijnaje adradžeńnie, jakoje duža pašyrajecca. U niekatorych partyjnych akruhoch znachodzicca 60 — 70 prac. rabotnikaŭ relihijnymi. Pa dumcy Bucharyna treba zmahacca z hetym, bo heta pahražaje internacyjanalnaj idei balšawizmu.

INDYJA.

Miajscowaje duchawienstwa. Biskupam u Malagore (Indyja), jak my ŭžo pisali, naznačany Walerjan de Suza. Jość heta druhi biskup pachodžańnia indyjskaha, naležačy da łacinskaha abradu. Miesnaść hetaja ciapier zusim pawierana miajscowamu duchawienstwu.

U misijach A A. Biełych pracuje ciapier 60 ksiandzoŭ-krajoŭcaŭ; Uschodniaja Afryka maje ich 46.

U misijach A. A. Karmelitaŭ pryrost nowych miajscowych sił taksama wielmi pamysna raźwiwajecca. U seminaryjach A. A. Karmelitaŭ wučycca na ksiandzoŭ 282 krajoŭcaŭ. Na misyjach u Syryi lik krajowych siostraŭ stanowić 310. Padobnyja paciašajučyja wiestki nadychodziać taksama z Paŭdniowaj Afryki.

PRAD WIALIKIM SAKRAMENTAM...
(Tantum ergo...).

Prad wialikim Sakramentam,
Chilma z češciaj my swoj twar,
Chaj prad Nowym Testamentam
Zyjdzie ŭžo stary aŭtar.
Što čućcio nia pojmie — ŭ hetym
Aświacić nas wiery dar.

Ajcu Bohu, takža Synu —
Chwału, radaść ŭ kožny čas,
Honar, sławu biazupynna
Chaj składaje kožny z nas,
Dajma Duchu češć pawinnu —
Što pachodzie z dwuch zaraz.
Amen. —
J. S.

Knihapis.

„Ružaniec Najśw. Panny Maryi." Pierakładčyk J. S. (Bylina) i jahony krytyk A. W. uzbudzili cikawaść u čytačoch „Chryścijanskaj Dumki." Adny baroniać pierakładčyka, ale bolšaja čaść—jak čuju—kaža: Ech, daŭ jamu dychtu! Nie chacieli-b my nad pierakładčykam ździekawacca, ani adbirać Jamu achwoty da pracy dalejšaje: pryznajom u Im dobry namier i zdolnaści, adnak na pamyłki wačej začyniać nia možna. Woś chacia-by słowa *„pirażahnacca,"*—što za źjawa? takoha słowa ŭ biełaruskaj mowie niama! Jość słowa *„pierakścicca,"* a kali hetaha baiciosia, dyk pišycie: *„Aznačyŭšy siabie znakam kryža...,"* ci *Zrabiŭšy znak kryža, paśla hawaryć."* U Hymnie dosyć pryhožym słaby dwuwierš *„Praz światuju Syna kroŭ..."* U tajnicy pieršaj błahaja karekta: *„ŭskros"* — pawinna być *„u"* doŭhaje, a paśla *piekła djabła* treba pastawić koski. U tajnicy druhoj zdajecca było-b lepš pieramianić na *„... ŭ nieba ŭstupaje." „Daŭ dar"* — tut možna złamać jazyk. — Dalej krytykawać paasobnych słoŭ, ci litaraŭ nia budziem; dla hetaha waročajem redakcyi adzin numar *„Dumki"* z papraŭkami ŭ tekście. Zatoje dajom sprobu malitwy.

U pieršaj tajnicy malitwu ŭłažyć tak: „Boža naš najmilejšy! Ty paciešyŭ ludziej wiernych, uskrasiŭšy Swajho Syna — Boha našaha — Jezusa Chrystusa. Prosimo Ciabie, Boža, daj nam tuju łasku, kab uspamožany Matkaj Jezusa, Dziewaj Maryjaj, mahli my atrymać žyćcio wiečnaje"...

A dla druhoj tajnicy: „Uspamažy nas, usiomahutny Boža! wierym u adzinarodnaha Syna Twajho, Zbaŭcu našaha. Jon ustupiŭ u nieba, i my sercam našym žadajem prabywać z Im u niebie"... I dalej — u čaćwiertaj tajnicy — malitwa: „Boža, što wybraŭ sabie bahasłaŭlenuju Dziewu Maryju za Matku, prosim Ciabie, daj nam swaju pomač, kab my mahli zaŭsiody pryzywać Jaje z radaściaj..." I u piataj tajnicy: „Boža, što bahasłaŭlenuju Dziewu Maryju, Matku Twajho Syna, ukaranawaŭ wiečnaj chwałaj, daj nam, kab my, dzieła Jaje zasłuhaŭ i prośbaŭ, mahli dajści da henaj niabiesnaj radaści, u jakoj Jana žywie ŭ niebie..." I ŭreščcie apošniuju antyfonu: „ O Maryja, Matka Boskaja, Ty praŭdziwaja Paciecha ŭsich pakinutych i Ciabie mołačych! Praz henuju wialikuju radaść, z jakoj Ty ahladała Jezusa, što na treci dzień byŭ z hrobu paŭstaŭšy, budź, o Maryja, dla nas paciechaj, i prad Swaim Synam u apošni dzień za nas zastupisia; kali z dušoj i ciełam ustaniem, i z usich pastupkaŭ našych rachunak zdawać budziem; kab my abminuli zahubu wiečnuju i praz Ciabie, o Maci i Dziewa, dajšci mahli da radaści niabiesnaj. Amen."

Panie Bylina, pierałažycie Ružaniec na nowy fason! Sprawa duža pawažnaja. Biełarusy čakali na swoj Ružaniec stolki času, dyk *pačakajuć* i jašče. Zatoje, kali dastaniem Ružaniec pieradumany, dastupny, nabožny i pryhožy, dyk takoha lohka nie pakiniem, kab šukać nowaha. Nie haračyciesia! *A. W.*

Pachwalony Božy daru!
Ŭ Sakramencie na aŭtary,
Boža naš najmilejšy,
Sakrament najświaciejšy! J. B.

Redaktar-Wydawiec Ks. ADAM STANKIEWIČ.
Z dazwołu J. E. Wilenskaha Katalickaha Arcybiskupa-Mitrapalita.
Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Wilnia, Ludwisarskaja wul. 1.

Adusiul i ab usim patrochu.

Ab niekatorych katalickich zakonach.

Franciškanie na 1863 klaštary majuć 18,739 zakonnikaŭ; u Franciškanskich školach wučycca 6,186 wučniaŭ.

Jezuity naličajuć 20,107 zakonnikaŭ: Italjancaŭ — 1,679, Niemcaŭ — 3,822, Francuzaŭ — 2,866, Hišpancaŭ — 4,838, Anhlijcaŭ — 3,337, Amerykancaŭ — 3,565.

Redemptorysty ŭ 21 prowincyi majuć 310 zakonnych damoŭ, u jakich znachodzicca 2,829 ajcoŭ, 644 klerykaŭ, 219 nowicyjaŭ, 1,473 bratoŭ-prafesaŭ i 97 bratoŭ nowicyjaŭ, razam 5,262.

Dominikanie majuć: 3 kardynałaŭ, 27 biskupaŭ, 3,133 ajcoŭ, 1,096 studentaŭ, 1,015 bratoŭ świeckich, 348 nowicyjaŭ-klerykaŭ, 121 nowicyjaŭ-świeckich, razam 5,743.

Katalickich duchoŭnikaŭ na ŭsim świecie znachodzicca 231,000, z jakich 200,324 pracujuć u Eŭropie. U Afrycy adzin katalicki ksiondz prypadaje na 400 katalikoŭ i 22,000 pahanaŭ, u Indyi adzin na 860 katalikoŭ i 100,000 pahanaŭ, u Japonii adzin na 880 katalikoŭ — 220,000 pahanaŭ, u Kitai adzin na 800 katalikoŭ i 180,000 pahanaŭ.

U Leninhradzie za minuły hod wypili 7,000,000 wiodraŭ piwa i 1,862,000 wiodraŭ harełki. Heta jość na 60 prac. bolej, jak pierad wajnoj. Na kožnaha darosłada žychara prypadaje na hod bolš jak wiadro harełki.

Wułkan na wostrawie Luzon (Filipiny) wybuchnuŭ i zaliŭ miastečka Lanah.

Wialikaja bura, jakaja niadaŭna praniesłasia nad Eŭropaj, nia minuła tak-ža i našaha kraju, narabiŭšy ŭ niekatorych pawietach nia mała škody.

Maršałak Piłsudzki pierastaŭ być staršynioj ministraŭ, a astaŭsia ministram wajny. Swoj hety pastupak tłumača jon niemahčymaściaj pracy biaz źmieny konstytucyi. U swajoj pramowie Maršałak Piłsudzki skazaŭ, što jon ciapier adychodzie, ale kali treba budzie, moža wiarnucca jznoŭ.

Nobile, italjanski hienerał, jaki niadaŭna wyjaždžaŭ na paŭnočny polus (samy paŭnočny punkt ziamli), jak wiedajem, pry pawarocie nazad, raźbiŭsia i z swaimi ludźmi astawaŭsia niekatory čas na wializarnaj kryzie lodu, ciapier užo wyratawany. Wialiki šwedzki padarožnik Amundsen, jaki pajechaŭ ratawać raźbitkaŭ, zahinuŭ sam. Takim čynam los astaŭšychsia tam nia peŭny.

Zabojstwa ŭ parlamancie Juhasławii pasłom Čornahorcam dwuch pasłoŭ Charwataŭ u-wa ŭsim świecie zrabiła wialikaje ŭražańnie.

Litoŭska-polskija pierahawory ŭ Koŭnie spynieny, nie dajšoŭšy da pažadanych wynikaŭ.

U Meksycy na miejsca prezydenta Callesa wiedamaha šyroka z krywawych prasśledaŭ katalikoŭ, wybrany Obregon. Zdajecca, što i hety nia budzie lepšy ad swajho papiarednika.

U Maskwie adbyŭsia niadaŭna sudowy praces nad inžynierami, jakija byccam pracawali na niekaryść sawieckuju. U wyniku hetaha sudu piacioch rastralali.

Wyniki wolnaha kachańnia. U Rasiei, jak wiedama, skasawany kaścielnyja i zakonnyja šluby, a ŭwiedziena tak zwanaje „wolnaje kachańnie". Takim čynam mužčyna z žančynaju siańnia mohuć pabracca, a zaŭtra razyjścisia, u wyniku čaho tysiačy kabiet kidajuć swaich mužoŭ, a sotni tysiač dziaciej astajucca sirotami.

Sudowaja statystyka za minuły hod padaje, što sto tysiač kabiet źwiarnułasia da suddziaŭ, kab tyja pašukali ich mužoŭ i dali zapamohu dzieciam, aprača hetaha dziewiaćdziesiat tysiač inšych kabiet skaržacca na swaich mužoŭ, jakija nie pryznajucca da nowarodžanych dziaciej. Hetak čatyry miljony dziaciej znachodzicca biaz nijakaj apieki.

Najbolšym hotelam na świecie źjaŭlajecca hotel „Pensulwonija," jaki składajecca z troch dwanaccaci pawierchnych kamianic. U hotali hetym znachodzicca 3.000 pakojaŭ, ułasny kinoteatr, łaźni, kancertowyja sali i h. d.

Najchutčejšym ciahnikom na świecie jość ciahnik hnany elektrykaj pami-ž Berlin — Zesen u Niamieččynie, jaki moža jechać až 237 kilametraŭ na hadzinu.

Tak wialikaja haračynia panuje astatnim časam u Nju-Jorku, što zdarajucca častyja wypadki śmierci prachodžych pa wulicy ludziej.

U Niamieččynie na wybarach u parlament, jakija adbylisia niadaŭna, pieramahli socyjalisty. Dziela hetaha na čale ŭradu i bolšaść ministraŭ ciapier tam socyjalisty. Adnak u ŭradzie ministraŭ jość dwuch — troch katalikoŭ.

U Kitai ŭžo badaj što ŭspakoiłasia całkom. Piaramožcami z chatniaj wajny wyšli nacyjanalisty. Jany-ž pakrysie zawodziać u wialikim Kitai ład i paradak.

Złuč. Št. Ameryki stajać pierad nowymi wybarami prezydenta. Wybiraje tam prezydenta ŭwieś narod. Wybary zwyčajna papieradžaje ahitacyja dwuch partyjaŭ: republikanskaj i demokratyčnaj. U nadychodziačych wybarach partyja republikanskaja wystaŭlaje kandydata na prezydenta Hoowera, a demokraty wystaŭlajuć Smith'a. Abodwa majuć nadzieju być wybranymi. Kamu adnak ščaście pasłuža — niawiedama. Pry hetym musima adznačyć, što Smith jość katalikom.

Prysyłajcie padpisku a tak-ža i adrasy na probnyja numary „Chr. Dumki!"

KALENDARYK.

Dni	N. styl	St. styl	Rymska-katal.	Hreka-katal.
Č.	12	29	Jana Gwalberta	Piotra i Paŭły
P.	13	30	Anakleta pap. i m.	Sab. 12 apost.
S.	14	1	Bonawentury	Kosmy i Dam.
N.	15	2	† 7 pa Siom. Henryka	P. R. P. B.
P.	16	3	M. B. Škap. An. i Ben.	Jakinta
A.	17	4	Alaksieja	Andreja
S.	18	5	Symona z Sip.; Kamila	Kiryła i Miafoda
Č.	19	6	Wincentaha a Paŭlo	Atanazija Aton
P.	20	7	Česława, Haron. Em. M.	Tomi i Akakija
S.	21	8	Praksedy pn.	Prakòpa
N.	22	9	†8 pa Siom. Maryi Mag.	Pankrata
P.	23	10	Apalinara	Antonija Peč.
A	24	11	Kuneg. Kr.	Olhi i Aŭchimì
S.	25	12	Jakuba ap., Kryštofa	Prokla i Hilaraha
Č.	26	13	Hanny	Sobor. Arch. Haŭr.
P.	27	14	Pantaleona	Akili ap. Kiryką
S.	28	15	Wiktara pap. i m.	Uładzimira
N	29	16	† 9 pa Siom. Marty pn.	Atinogena
P.	30	17	Rufina	Maryni w. muč.
A.	31	18	Ihnata Lojoli	Jakinta
S.	1	19	Piotry ŭ akowach	Makryny
Č.	2	20	N. Dz. M. Aniel. Alfon.	Ilji pap.
P.	3	21	Znachod św. Ściapana	Siamiona
S.	4	22	Daminika	Maryi Mahd.
N.	5	23	† 10 pa Siom. M. B. Śn.	Trafima
P.	6	24	Pieramianieńnie J. Chr.	Barysa i Hliba
A.	7	25	Kajetana	Uspam. św. Hanny
S.	8	26	Cypryjana	Jarmołaja św. muč.

Chronika.

Pawarot J. E. Arcybiskupa. Hetymi dniami J. E. Arcybiskup wiarnuŭsia z Kanferencyi Biskupaŭ, katoraja adbywałasia ŭ Čenstachowie 28 i 29 čerwienia s. h. J. Ekscelencyja byŭ taksama na kanhresie Eŭcharystyčnym u Łodzi.

1-ja ŭhodki Karanacyi M. B. Wostrabramskaj. 2.VII.28 z pryčyny pieršych uhodkaŭ karanacyi Maci Božaj Wostrabramskaj u kaplicy adbyłosia ŭračystaje nabaženstwa. U hety dzień Wilniu adwiedała šmat pilhrymak.

Žarty.

Dziŭnaja chwaroba.

— Skažycie, z čaho pamiorła waša žonka?
— Dachtary nie mahli dawiedacca. Dumaju, što zachutka žyła.
— Što heta znača?
— Kali my pabralisia, jana była małodšaja za mianie na 7 hadoŭ, pa śmierci dawiedaŭsia ja, što była jana na 14 hadoŭ starejšaj za mianie.

Najadważniejšy.

— Katory čaławiek najadważniejšy?
— Łysy.
— Čamu?
— Bo ŭ jaho nikoli wałasy ad strachu nie paŭstajuć.

Prysiaha.

— Što, zdureŭ? Pješ harełku praz sałominku?
— Mušu datrymać słowa. Prysiahnuŭ žoncy, što wusnami nie datknusia nikoli da čarki.